

امیدی به سکون نشت

با خورسندی، شاهد به ثمر آمدن کار سترک و با انگیزش تحسین بزرگ اثری هستیم که دستان توانای نویسنده، پرکار، نعمت حسینی بار امانت اش را به جای رسانیده است. ماحصل زحمات این گرامی، «سیما ها و آواها» یا برگ دیگری شامل معرفی نویسنده گان و هنرمندان را پیش روی ما نهاده است.

از آوانی که پیشینیان تذکره نویس به تدوین سرح حال و ارایه نمونه های سخن نویسنده گان دست یازیده اند، با گذشت زمان و ظهور نسل جدیدی از نویسنده گان همواره دو نیاز مطرح بوده است:

نخست، تحقیق غایت آشنائی با آنها از راه تذکره نویسی، دو دیگر پرداخت نقادانه به کمبود ها و نارسایی های آثار پیشین و چنانکه هویدا است، تذکره نویسی امانتدار یا تهیه شرح حال بدون غرض و مرض و بر کنار از سهل انگاری ها، تذکره یی که سیمای نویسنده و هنرمند را آنگونه که بوده است و آنگونه که اندیشیده و نوشته است معرفی کند، آرزوی مطرح و طرف نیاز صفحات تاریخ ادبیات را تشکیل داده است درین راستا کم نیست. تذکره های که گوشه چشمی به برخی از شاعران و نویسنده طرف علاقه مدون داشته و با به کاربرد سلیقه های تهیه کننده برخی معرفی و عده یی حذف شده اند. از آن نمونه سالهای نزدیک می توان به هموطن پرکاری اشاره داشت که در سفینه فراهم آورده خویش به معرفی شاعران اختصاص یافته است حتا همه آنانی را که در اوزان نیمایی و نحل های یادشده به شعر سپید و آزاد شعر سروده اند، نامی نبرده است. و فردی در زیر نام ادیب بزرگواری نمونه های نثر فارسی را بیشتر با هدف تبلیغ دوستان و آشنایان و مرض از میدان برداشتن و سانسور معترضین سیاسی ادبی اش گرد آورده است. از همین روست که تذکره نویسی در افغانستان و معرفی سیمای نویسنده یی بارها با سلیقه های مختلف و باچند باره کاری به عمل آمده است.

در بستر تجارب موجود در زمینه تذکره نویسی، آنچه «سیما ها و آواها» جلد دوم را از دیگران متمایز میسازد، در دو نکته جلب نظر می کند:

نخست، ویژه گی تکمیلی از طرف نویسنده در ادامه تهیه جلد اول که در سال ۱۳۶۷ خورشیدی در کابل تهیه و منتشر شده بود. دو دیگر ویژه گی زمانی و مکانی آن است. جناب حسینی در جلد دوم فرصتی در اختیار داشته که نه تنها در معرفی سیما های بازمانده از جلد نخست و معرفی هنرمندان و قلمزنان تازه ظهور یافته، بپردازد بلکه تجارب شخصی خویش را از تهیه جلد پیشین در نظر گیرد. هوا و فضای جلد دوم در آن تهیه گردیده است. آزای ها و محدودیت های طبیعی غربت هجرت است. در غربت، اگر تذکره نویس قادر است، در معرفی سیمای نویسنده فشار محدودیت سیاسی را بر دوش خویش احساس نکند، دشواری دیگری ناشی از جدا افتاده گی اهل قلم و هنر فراروی کارش قد بلند می کند. این جدا افتاده گی در گستره اقصی نقاط جهان، کار فراهم آوری زنده گی نامه ها را به دشواری مواجه می سازد. جامعه یی که شیرازه هایش از هم فرو پاشیده است و تاریخ آن برای نخستین بار گواه کمیت میلیونها مهاجر و منجمله اهل قلم و هنر در جهان است، سوگندمندانه مردم آن بسیاری از اهل قلم هموطن خویش را نمی شناسند و از حال و روز ایشان اطلاعی ندارند و اهل قلم از روابط و ضوابط آشنا سازنده بی بهره هستند، تعصب زبانی، قومی، سیاسی، در جبین کارکردهای برخی از آنان که درین باطلاق تعصب آمیز فرو افتاده اند، داغ و نشانی دارد...

باری تهیه تذکره از حال و احوال نویسندگان و هنرمندان و معرفت با آثار فرو آورده های قلمچین جامعه و در چنین زمانه، کاریست کریم و در خور توجه و ستایش عظیم.

من به عنوان یک تن از زمره کسانی که درین بیش ازین دو دههٔ پسین شاهد دشواری های فراوان قلم به دستان آزاده بوده ام، میدانم که جمع آوری زندگی نامه ها و نمونه های سخن تا چه حدودی برای جناب نعمت حسینی طاقت سوز بوده است. با آنهمه دشواری خواننده متوجه می شود که گرد آورنده سعی بلیغ به خرج داده است موازین وضوابط زنده گینامه نویسی دقیق و جامع رعایت گردد و کار نقد و تحلیل بهتر و بیشتر شناسی ادبیات معاصر افغانستان به آسانی آید. آنجا که از وابستگی های سیاسی اشاره های دارد، پیام نویسنده شناسی بهتر به گوش میرسد. زیرا چگونه می توان به ادبیات خونبارترین دوره های تاریخ افغانستان تماس گرفت، اما معرفی علایق سیاسی ادبیات اشاره نکرد که تعیین کننده هویت قلمی و هنری صاحبان قلم بوده است؟

بر علاوه، این اثر بر خلاف برخی از آثاری که وقف زنده گی دارنده گان افراد مشاء اثر در عرصه ادبی بوده اند، به معرفی سیمای کسانی نیز پرداخته است که نام و نشانی ندارند و یا در جایی از کار قلمی بازمانده اند. خواننده نکته یاب و ژرف نگر با این نحوه کار و وسعت دایره زحمت هنگامی بهتر ره می برد که چنین اشاراتی را حاوی پاسخ به نتایج غم انگیز هجرت تحمیلی و شامل حال قلمزنان آواره می یابد. در همان حدود آشنایی با کسانی که از مراجع رسمی و نهاد های وابسته به دولت سمت نویسنده گی و هنرمندی نیافته اند، برای این اثر احترام بر می انگیزد.

با این همه گفتنی است که آثار دشواری های موجود و بازتاب ویژه گی های فرو پاشیده گی های جامعه و جدا افتاده گی های اهل قلم، درین اثر نشانی از کمبود ها دارد، شاید جناب نعمت حسینی بیش از دیگران به این معضله واقف بوده است. در واقع این اثر در برگیرنده همهٔ آنانی نتواند باشد که نیت وی را تشکیل داده است. اما همانگونه که درخت امید جلد دوم را پس از تلاش و زحمت و تحمل رنجهای به شگوفه رسانید، پیداست که با تجارب بیشتر، کمبود ها و نارسایی ها در چاپ دوم جلد دوم و یا جلد سوم زدوده آید.

برای نعمت حسینی به نویسنده آزاد خوی که با وجود گرفتاری ها و مشغولیت های کم ماندی که خدای داند و هرکس نداند، زحمت تدوین چنین اثری را پذیرا شده است توفیق بیشتر خواسته قلم اش را پربار تر و دایره سخن اش را گسترده تر میخوام. تردیدی نتوان داشت که این اثر نیز محل استشهاد و رجوع اهل تحقیق قرار میگیرد.

محمدنصیر مهرین . هامبورگ

جولای ۲۰۰۳ ع - سرطان ۱۳۸۲ خورشیدی.